

BEVEZETÉS

1. Tours-i Gergely élete és művei – a történész szemszögéből

A rendkívül gazdag középkori történeti irodalom eddig magyarul nem publikált művét tárjuk az olvasók elé. Egészen régi korokig nyúlunk vissza, a középkor legelejére, a 6. századba. Térben is messze kerülünk Magyarországtól: a Meroving királyság területére, a mai Franciaország helyén alakult frank államba. Itt és ekkor alkotott *Toronus* (a mai Tours) városában Tours-i Szent Gergely, a város püspöke. Tízkötetes munkájában (*Libri Historiarum decem*, röviden *Historiae*) megírta kora egyházi és világi történetét, felbecsülhetetlen értékű művet alkotva a középkori történészek számára, akiknek oly kevés összefüggő forrás áll rendelkezésükre a korszakból. A *Historiae* azonban nemcsak a szakma magányos művelői számára bír jelentőséggel. Tours-i Gergely közérthető nyelvezete és szórakoztató anekdotái mindazok érdeklődését felkeltheti, akik csak laikusként foglalkoznak a középkor történetével.

Mit is tudunk magáról a szerzőről? Tulajdonképpen vajmi keveset, és ha ő maga nem tenne elszórt utalásokat írásaiban családi és egyéb körülményeire, még annyit sem tudnánk. Pedig biztosak lehetünk benne, hogy a 6. század egyik legérdekesebb egyéniségével van dolgunk – csakis az tud ilyen izgalmas, humoros, ironikus és napjainkban is élő történeti munkát írni, aki maga is ilyen humorral és iróniával szemlélte az életet maga körül, melynek aktív részese volt.

A *Historiae*t az teszi különlegesen érdekessé, hogy két világ határán játszódik. Az alig száz éve elbukott Nyugatrómai Birodalom romjain új királyságok születnek; a hódító „barbárok”, ahogyan a kortársak nevezték őket, nomád életmódjukat feladva letelepednek és államot alapítanak; kultúrák, nyelvek, szokásjogok, törvények, népek, vallások keverednek egymással. Tours-i Gergely a gall–római arisztokrácia leszármazottja, akitől idegen a barbár frankok életmódja és életfel-

fogása; keresztény püspök, aki borzadva szemléli a pogányságot, de még inkább az eretnekségnek számító arianizmust, amely a germán népek között ebben az időben majdhogynem győzedelmeskedett a katolicizmus felett. Gergely tehát társadalmi értelemben is a két világ között helyezkedik el: gall-római egyházi arisztokratáként részese lesz az új királyság közigazgatásának, személyes kapcsolatban áll a „hosszúhajú” királyokkal, tanácsaival segíti őket, vallása tanítását közvetíti feléjük, miközben képviseli egyháza érdekeit és a romanizált kultúrát. E két világ között helyezkedik el földrajzi értelemben is: a Gallia romanizált részén elterülő Clermont-ból származik, majd az ettől északra fekvő Tours püspöke lesz, ami állandó színtere volt a Meroving királyok csatározásainak.

Mit tudunk tehát az író családjáról és származásáról?¹ Tours-i Szent Gergely a római Arvernában (*ma*: Clermont–Ferrand, Auvergne) született 538 körül, és eredeti neve Georgius Florentius volt. Anyai nagyapja, Gregorius tiszteletére vette fel a Gregorius nevet, aki Langres püspöke volt (506/7–539), azt megelőzően pedig Autun *comes*. Atyja, Florentius előkelő szenátori család tagja volt, számtalan rokona töltött be püspöki és más egyéb magas rangú egyházi hivatalt.² A családban több magas rangú szenátor foglalt helyet.³ A gall-római szenátor ősök és püspökök mellett Gergely ugyanilyen lényegesnek tartotta, hogy a család Vectius Epagatustól eredeztette magát, aki Lyonban szenvedett mártíromságot 177-ben, a nagy üldözések idején. Az, hogy a család ősei között egy galliai mártírszentet tarthatott számon, még nagyobb büszkeséggel töltötte el Gergelyt, mint a híres szenátorok.⁴

Gergely Avitusnál, a későbbi (572–594 között) clermont-i püspöknél tanult. Szülei halála után a korán árvaságra jutott gyermeket püspök rokonai nevelték

¹ A Gergely műveiben szereplő utalásokon kívül lásd Heinzlmann, *Gregory of Tours. History and society in the sixth century*, 6–35., Mathisen, *The family of Georgius Florentius Gregorius and the Bishops of Tours*, 84–95., Wallace-Hadrill, *The Work of Gregory of Tours in the Light of Modern Research*. In: Idem, *The Long-Haired Kings and Other Studies in Frankish History*. London, 1962. Lásd még a kötet végén szereplő genealógiai táblázatot.

² Lucius Gallus, atyai nagybátyja 525-től 551-ig Clermont püspöke; anyai ágon rokona Szent Nicetius lyoni (552–573), Eufronius tours-i (556–573), Florentius genfi (518k.), valamint Tetricus langres-i (539–572) és Sacerdos lyoni (552†) püspök.

³ Apai részről Leocadius említ, a 3. század második felében élt bourges-i szenátort, illetve apai nagyapját, egy bizonyos Georgius, clermont-i szenátort (502 k.†), anyai részről pedig a valószínűleg germán származású Gundulfot, aki 581 körül Childebert *dux*a volt. Lásd LDH (*Historiae*) 1, 31; 6, 11, 26.

⁴ M. Heinzlmann, *Gregory of Tours*, 10.

fel, távol szülővárosától, azonban auvergne-i származását élete során mindig büszkén emlegette.⁵

Egyéb elszórt utalások is szerepelnek Gergely műveiben. Tudjuk, hogy bátyja, Petrus Langres-ban volt diakónus (1, 5), nővérének lánya, Iustina pedig a poitiers-i Szent Kereszt kolostorban volt apátnő. A *Historiae* utolsó könyvében (10, 31) beszámol azokról a rokonairól, akik elődei voltak a püspöki székben. A felsorolás szerint (Márton után) csak 5 püspök nem tartozott Gergely rokon-ságához.⁶

Gergely 563 körül zarándokolt Tours-ba, a kor egyik legjelentősebb egyházi központjába püspök nagybátyjához, Eufroنيushoz, aki maga mellé vette ifjú rokonát mint diakónust. Amikor 573-ban meghalt, az ifjú Georgius Sigibertnek, Neustria királyának támogatásával elnyerte Tours püspöki székét, és ezt a tisztséget haláláig, 594-ig töltötte be.

Tours-i Gergely nemcsak egyike kora nagy püspökegyéniségeinek – életművének másik, az utókor számára fontosabb része irodalmi munkássága. Alkotásai között találhatók teológiai művek: *Commentarii in Psalmos* (Zsoltárkommentárok), a szentek és hitvallók életéről írt könyvei (*Miracula*), valamint a szerzetesek életéről szóló *Vitae Patrum* (Az atyák életéről); egy asztronómiai mű (*De cursibus stellarum* – a csillagok mozgásáról).⁷ Legjelentősebb műve azonban a *Libri Historiarum decem* (továbbiakban: *Historiae*), melyet általában a frankok történeteként szoktak emlegetni, s amely a világ teremtésétől körülbelül 591-ig dolgozza fel kora történelmét.

2. A *Historiae* értékelése a historiográfiában

A 6. század egyik legjelentősebb történeti–irodalmi műve a tours-i püspök írása, a *Libri Historiarum decem*, hiszen ez a tíz könyvből álló kötet gazdag tárházát

⁵ Lásd Venantius Fortunatus, *Carmina* V, 3, 11: *Martino proprium mittit Iulianus alumnum*. – „Iulianus saját növendékét küldi Mártonhoz.” és VIII, 15, 3/9: *lumen ab Arvernus veniens feliciter arvis ... huic date dulce caput regioni*. – „az auvergne-i földektől szerencsésen fényként jöve ... ennek a vidéknek szenteld kedves fejedet.”

⁶ L. Duchesne, *Les anciens catalogues épiscopaux de la province de Tours*. Paris, 1890. Mathisen, *The family of Georgius Florentius Gregorius*, 90.

⁷ Művei kiadásra kerültek a Migne szerkesztette *Patrologia Latinában* (71. kötet), majd az MGH kiadásában (SRM I, 1 és 2), W. Levison és B. Krusch gondozásában.

nyújtja a kora Meroving-kor eseményeinek, jelentős szereplőinek és helyszíneinek. Mivel ebből a korból nem maradt ránk hasonlóan monumentális történeti munka, a mű páratlan a maga nemében, és tulajdonképpen mint egyetlen elbeszélő forrásunkra támaszkodhatunk rá eme átmeneti, az ókorból a kora középkorba átívelő korszakban.

Tours-i Gergely műve nem tekinthető objektív, elfogulatlan írásnak a mai fel fogás szerint. Püspökként többször konfliktusba keveredett a világi hatalommal, éppen ezért leginkább csak azt tudjuk meg, ő mit gondolt kortársairól, egyházáról, a királyságról. A mű értelmezését nehezíti egyéb források: a korabeli elbeszélő művek, dokumentumok hiánya, vagy töredékes mivolta, nem szólva arról, hogy egyáltalán nem áll rendelkezésünkre a germánok véleményét és nézőpontját tartalmazó írásbeliség. A kor forrásai szinte kizárólag egyházi körökből kerültek ki, ezért gyakran csak közvetett módon következtethetünk arra, hogy mi gyakorolhatott befolyást Gergely gondolkodására, nézeteire.

Tours-i Gergelynek a filológusok és történészek körében tapasztalható kedveltsége nemcsak azzal magyarázható, hogy rajta kívül nemigen találunk még egy ilyen nagy formátumú történetíró a 6. században, hanem azzal is, hogy műveinek olvasása szakember és laikus számára egyaránt élvezetet nyújt. Mindazonáltal művének értelmezése koronként elég változó képet mutatott mind a mai napig. Mindig más és más szempontból közelítették meg, miközben a 20. század végéig tulajdonképpen figyelmen kívül hagyták magának a szerzőnek a vallomását saját történetírói céljait illetően.

Gergely az utolsó könyvben (10, 31) azt kéri utódaitól, hogy változatlan formában őrizzék meg művét,⁸ ami arra utal, hogy a látszólag inkoherens, hol eseménytörténetet, hol szentéletrajzokat és csodákat tartalmazó mű felszíne mögött igen tudatos írói koncepció rejlik. Az eredeti kézirat azonban nem maradt ránk, a legkorábbiak a 7. századra nyúlnak vissza.⁹ A művet már a nagyon korai időktől fogva *Historia Francorum*nak, azaz a frankok történetének nevezték,¹⁰ ezért sokáig úgy kezelték, ahogyan Wallace-Hadrill rámutat, mint valami információs tárházat a frankok múltjának eseményeire vonatkozóan.¹¹ A francia történészek

⁸ Bár szívesen látná, ha megverselné valaki: *De ha belőlük bármi is megnyerné tetszésedet, nem lenne ellenemre, hogy versbe szedd, ha sértetlenül megőrzöd életművedet.* (10, 31).

⁹ Tanulmányunkban nem foglalkozunk a szöveg hagyományozás kérdésével, erről lásd R. Buchner (*Gregor von Tours. Zehn Bücher Geschichten, I–II.* Berlin) bevezetését, ill. *Grégoire de Tours et l'espace gaulois*, 282–291.

¹⁰ Már Paulus Diaconusnál említésre kerül: *Historia Langobardorum*, 3, 29.

¹¹ *The long-haired kings*, 28.

egyenesen első nemzeti történetírójukat látták benne – ami legalább annyi haszonnal járt, hogy már a 19. században megindult kéziratának kutatása és kritikai kiadása. A legkorábbi kutatók között meg kell említenünk Jean-Jacques Ampère és Augustin Thierry nevét, akik őszinte, de naiv szerzőnek tartották Gergelyt.¹² Ettől fogva Gergely őszinte naivitása igazi klisé lett a rá vonatkozó irodalomban.¹³

A 20. században sorra születtek a különböző, történeti–irodalmi bevezetővel ellátott modern fordítások¹⁴ – magyarul a teljes mű most jelenik meg először. Hogy eddig nem született magyar fordítás, talán a mű hosszával magyarázható. Kár, hogy míg a kora középkor más elbeszélő forrásai (Iordanes, Paulus Diaconus) már a 20. század elején magyar fordítóra leltek, addig Gergely műve csak töredékekben, szöveggyűjteményekben, forrásszemelvényekben látott napvilágot magyarul. Pedig a nyugati fordítók is lelkesen beszélnek az általuk fordított mű számos értékéről. Lewis Thorpe az események pontos és lelkiismeretes elbeszélőjének tartja, aki hűségesen tolmácsolja korát, és megbízhatóságát mutatja, hogy azt is jelzi, ha nem saját élménye, hanem mások elbeszélése alapján számol be valamiről. Természetesen Thorpe elismeri, hogy hitelessége kétségbe vonható: hiszen egy gall–római arisztokrata, harcos püspök ír a frankokról, mindenképpen informatív azonban a korabeli társadalom számos aspektusát tekintve.¹⁵ Hasonlóképpen értékeli a művet a francia fordító, Robert Latouche, őszintének és jó megfigyelőnek tartva az író, aki egyszerűen elmeséli, amit lát maga körül – amint az a *historia* műfaj ismérve is.¹⁶

¹² J.-J. Ampère, *Histoire littéraire de la France avant le 12e siècle*. Paris, 1839. ill. A. Thierry, *Récits des temps mérovingiens*. Paris, 1866. Heinzelmann bevezetőjében részletesebben ír a korai Gergely-értelmezésekről és tanulmányokról (*Gregory of Tours*, Introduction, 1–3.).

¹³ *ad nauseam* – „az unalomig”, ahogy Heinzelmann írja, *Gregory of Tours*, Introduction, 3.

¹⁴ A jelentősebbek: Dalton, *The History of the Franks by Gregory of Tours*. Oxford, 1927. *Grégoire de Tours. Histoire des Francs*. Trad. par R. Latouche. 1–2. tom. Paris, 1963–1965. *Gregory of Tours: The History of the Franks*. Trad. by Lewis Thorpe. 1974. Rudolf Buchner, *Gregorii episcopi Turonensis Historiarum libri decem*. Berlin, 1957. Magyarul eddig csak szemelvények jelentek meg: A frankok dolgairól. A frankok eredete (*Historia Francorum*: részletek). In: *Krónikások – krónikák*. I. Szerk: Mezey László. Budapest, Gondolat, 1960. *Egyetemes történeti szöveggyűjtemény*. Szerk: Sz. Jónás Ilona. Budapest, Tankönyvkiadó, 1971 (ill. ennek újabb kiadása, Bp., 1999.) *Historia Francorum*. Részletek. Ford.: Borzsák István. *KöTChr*. I. A Frank Történetből. Ford.: Horváth János (HF V. praef.). In: *VA II*. 1952. 16–17, 1955, 154. *Gregorius Turonensis Historia Francorum. Liber I. praef.* In: Mezey, *Forrásszemelvények a kéziratosság korának történetéhez*. Budapest, 1957, 252.

¹⁵ *Gregory of Tours, The History of the Franks*, 33–35.

¹⁶ *Grégoire de Tours, Histoire des Francs*, 15–18.

Tartalom

BEVEZETÉS.....	35
Tours-i Gergely élete és művei – a történész szemszögéből (Mezei Mónika).....	35
A <i>Historiae</i> értékelése a historiográfiában.....	37
Gallia: germán királyságok, gall–római arisztokrácia, keresztény egyház.....	41
<i>Barbárok és gall–rómaiak</i>	41
<i>Az egyház kialakulásának kezdetei Galliában</i>	44
<i>Püspökök a 6. századi Meroving királyságban</i>	47
<i>Civitas Arvernae et Turonensis „Clermont és Tours városa”</i>	48
Gergely történetírói koncepciója.....	53
<i>A Historiae felépítése és forrásai</i>	53
<i>Historia Francorum? – „A frankok története?”</i>	57
<i>A frank uralkodók</i>	62
<i>Püspökök és szentek</i>	65
<i>Szent Márton</i>	67
<i>A szentkultusz</i>	72
<i>Királyok és püspökök</i>	75
Összegezés.....	76
Felhasznált irodalom.....	79
Tours-i Gergely <i>Historiae</i> című művének nyelvezete, stílusa és elbeszélő művészet (Adamik Tamás).....	85
Problémafelvetés.....	85
A <i>Historiae</i> latin nyelvezete.....	89
A <i>Historiae</i> stílusa.....	102
Narratív típusok a <i>Historiae</i> ban.....	112
Narratív típusok az 1. könyvben.....	113
Narratív típusok a 2. könyvben.....	117
Narratív típusok a 3–4. könyvekben.....	119

Narratív típusok az 5–10. könyvekben	126	Tizennegyedik fejezet	
Összegezés	130	Izrael királyságának felosztása	150
Felhasznált irodalom	132	Tizenötödik fejezet	
Korunk története		A babiloni fogság	150
Kezdődik Gergely első előszava	135	Tizenhatodik fejezet	
ELSŐ KÖNYV	137	Krisztus születése	151
Krisztus nevében kezdődik a <i>Korunk története</i> első könyve		Tizenhetedik fejezet	
Előszó	139	Különböző népek országairól	152
Első fejezet		Tizennyolcadik fejezet	
Ádám és Éva	141	Lyon város alapítása	153
Második fejezet		Tizenkilencedik fejezet	
Káin és Ábel	142	A mágusok ajándékai és a kisdetek legyilkolása	153
Harmadik fejezet		Huszadik fejezet	
Az igazságos Hénok	142	Krisztus csodái és szenvedése	153
Negyedik fejezet		Huszzonegyedik fejezet	
Az özönvíz	142	Józsefről, aki eltemette	154
Ötödik fejezet		Huszonkettedik fejezet	
Kús, a bálványok föltalálója	143	Jakab apostol	155
Hatodik fejezet		Huszonharmadik fejezet	
Babilon	144	Az Úr feltámadásának napja	155
Hetedik fejezet		Huszonnegyedik fejezet	
Ábrahám és Ninus	144	Az Úr menybemenetele, Pilátus és Heródes halála	155
Nyolcadik fejezet		Huszonötödik fejezet	
Izsák, Ézsau, Jób és Jákob	145	Az apostolok szenvedése és Nero	156
Kilencedik fejezet		Huszonhatodik fejezet	
József Egyiptomban	146	Jakab, Márk és János evangélisták	157
Tizedik fejezet		Huszonhetedik fejezet	
Átkelés a Vörös-tengeren	146	A Traianus-féle keresztényüldözés	158
Tizenegyedik fejezet		Huszonnyolcadik fejezet	
A nép a sivatagban; Józsué	149	Hadrianus, az eretnekek koholmányai, szent Polikárp és Iusztinosz szenvedése	158
Tizenkettedik fejezet		Huszonkilencedik fejezet	
Az izraeli nép fogsága és Dávid nemzetsége	149	Szent Photinosz, Irenaeus és a többi lyoni vértanú	159
Tizenharmadik fejezet		Harmincadik fejezet	
Salamon és a templom felépítése	149	A hét férfiú, akiket prédikálni küldtek Galliába	160
		Harmincegyedik fejezet	
		A bourges-i egyház	161

Harmincketedik fejezet	
Chrocus és a clermont-i szentély.....	162
Harmincharmadik fejezet	
A Clermont környéki vértanúk.....	163
Harmincnegyedik fejezet	
Szent Privatus mártír.....	163
Harmincötödik fejezet	
Quirinus püspök és vértanú.....	164
Harminchatodik fejezet	
Szent Márton születése és a kereszt megtalálása.....	165
Harminchetedik fejezet	
A nisibisi Jakab püspök.....	166
Harmincnyolcadik fejezet	
Antonius szerzetes halála.....	166
Harminckilencedik fejezet	
Szent Márton érkezése.....	167
Negyvenedik fejezet	
Melania asszony.....	167
Negyvenegyedik fejezet	
Valens császár halála.....	168
Negyvenkettedik fejezet	
Theodosius uralkodása.....	168
Negyvenharmadik fejezet	
Maximus tirannus halála.....	169
Negyvennegyedik fejezet	
Urbicus, Clermont püspöke.....	169
Negyvenötödik fejezet	
Szent Illidius püspök.....	170
Negyvenhatodik fejezet	
Nepotianus és Arthemius püspök.....	171
Negyvenhetedik fejezet	
A tiszta szerelmesek.....	171
Negyvennyolcadik fejezet	
Szent Márton halála.....	173
MÁSODIK KÖNYV.....	175
Kezdődik a második könyv	
Előszó.....	177

Első fejezet	
Briccius püspöksége.....	178
Második fejezet	
A vandálok és keresztényüldözésük.....	180
Harmadik fejezet	
Cirola, az eretnekek püspöke és a szent mártírok.....	181
Negyedik fejezet	
Az Athanarich alatt szított keresztényüldözés.....	186
Ötödik fejezet	
Aravatus püspök és a hunok.....	187
Hatodik fejezet	
Szent István temploma Metz városában.....	188
Hetedik fejezet	
Aëtius felesége.....	189
Nyolcadik fejezet	
Amit a történetírók írnak Aëtiusról.....	191
Kilencedik fejezet	
Amit a frankokról írnak.....	192
Tizedik fejezet	
Amit az Úr profétái a pogány népek bálványairól írnak.....	197
Tizenegyedik fejezet	
A vitus császár.....	199
Tizenkettedik fejezet	
Childerich király és Aegidius.....	200
Tizenharmadik fejezet	
A clermont-i Venerandus és Rusticus püspökségéről.....	201
Tizennegyedik fejezet	
A tours-i Eustochius és Perpetuus püspökségéről, valamint a Szent Márton-bazilikáról.....	202
Tizenötödik fejezet	
Szent Symphorianus bazilikájáról.....	203
Tizenhatodik fejezet	
Namatius püspök és a clermont-i egyház.....	203
Tizenhetedik fejezet	
Namatius felesége és a Szent István-bazilika.....	204
Tizennyolcadik fejezet	
Childerich Orléans-ba, Odoaker Angers-ba érkezik.....	204

Tizenkilencedik fejezet	
Háború a szászok és a rómaiak között	205
Huszdik fejezet	
Victorius herceg	205
Huszzonegyedik fejezet	
Eparchius püspök	206
Huszonkettedik fejezet	
Sidonius püspök.....	207
Huszonharmadik fejezet	
Sidonius püspök szentsége és az isteni büntetés által mégfékezett jogtalanságok	208
Huszonnegyedik fejezet	
A burgundiai éhínség és Ecdicius.....	210
Huszonötödik fejezet	
A keresztényüldöző Eurich.....	211
Huszonhatodik fejezet	
Szent Perpetuus halála, Volusianus és Virus püspöksége.....	211
Huszonhetedik fejezet	
Klodvig megszerzi a hatalmat	212
Huszonnyolcadik fejezet	
Klodvig feleségül veszi Klotildot	213
Huszonkilencedik fejezet	
Első fiuk még keresztelői ruhájában meghal.....	214
Harmincadik fejezet	
Háború az alemannok ellen.....	215
Harmincegyedik fejezet	
Klodvig megkeresztelése.....	216
Harminckettedik fejezet	
Háború Gundobad ellen	218
Harmincharmadik fejezet	
Godigisil halála	219
Harmincnegyedik fejezet	
Gundobad megtérési szándéka	220
Harmincötödik fejezet	
Klodvig és Alarich találkozása	222
Harminchatodik fejezet	
Quintianus püspök.....	223

Harminchetedik fejezet	
Háború Alarichkal.....	224
Harmincnyolcadik fejezet	
Klodvig király patriciátusa	226
Harminckilencedik fejezet	
Licinius püspök.....	227
Negyvenedik fejezet	
Az idősebb Sigibertnek és fiának halála.....	227
Negyvenegyedik fejezet	
Chararichnak és fiának halála	228
Negyvenkettedik fejezet	
Ragnacharnak és fivéreinek halála	229
Negyvenharmadik fejezet	
Klodvig halála	230
HARMADIK KÖNYV	231
Krisztus nevében kezdődik a harmadik könyv	
Előszó.....	233
Első fejezet	
Klodvig fiai	234
Második fejezet	
Dinifius, Apollinaris és Quintianus püspöksége.....	235
Harmadik fejezet	
A dánok megtámadják Galliát	236
Negyedik fejezet	
A türingiaiak királyai	236
Ötödik fejezet	
Sigismund megöli fiát.....	237
Hatodik fejezet	
Chlodomer halála	238
Hetedik fejezet	
Háború a türingiaiakkal.....	239
Nyolcadik fejezet	
Hermenefred halála.....	241
Kilencedik fejezet	
Childebert Clermont-ba megy.....	241

Tizedik fejezet			
Amalarich halála.....	242		
Tizenegyedik fejezet			
Childebert és Chlotar Burgundiába, Theuderich			
Clermont-ba megy.....	243		
Tizenkettedik fejezet			
Auvergne vidékének feldúlása.....	243		
Tizenharmadik fejezet			
Vollere és Marlhac vára.....	244		
Tizennegyedik fejezet			
Munderich halála.....	245		
Tizenötödik fejezet			
Attalus fogsága.....	247		
Tizenhatodik fejezet			
Sigivald.....	250		
Tizenhetedik fejezet			
Tours püspökei.....	250		
Tizennyolcadik fejezet			
Chlodomer fiainak halála.....	251		
Tizenkilencedik fejezet			
Szent Gergely és Dijon vára.....	253		
Huszdik fejezet			
Theudebert eljegyzi Wisigardist.....	253		
Huszonegyedik fejezet			
Theudebert Provence-ba megy.....	254		
Huszonkettedik fejezet			
Később magához veszi Deuteriát.....	254		
Huszonharmadik fejezet			
Sigivald haláláról.....	254		
Huszonnegyedik fejezet			
Childebert megajándékozta Theudebertet.....	255		
Huszonötödik fejezet			
Theudebert jósága.....	256		
Huszonhatodik fejezet			
Deuteria lányának halála.....	256		
Huszonhetedik fejezet			
Theudebert feleségül veszi Wisigardist.....	256		
Huszonnyolcadik fejezet			
Childebert és Theudebert Chlothar ellen vonul.....	257		
Huszonkilencedik fejezet			
Childebert és Chlothar Hispániába vonul.....	258		
Harmincadik fejezet			
A hispánok királyairól.....	258		
Harmincegyedik fejezet			
Theodorik, itáliai király lányáról.....	259		
Harminckettedik fejezet			
Theudebert Itáliába megy.....	260		
Harmincharmadik fejezet			
Asteriolus és Secundinus.....	261		
Harmincnegyedik fejezet			
Theudebert ajándékai Verdun lakosainak.....	262		
Harmincötödik fejezet			
Sirivald halála.....	262		
Harminchatodik fejezet			
Theudebertnek és Partheniusnak halála.....	263		
Harminchetedik fejezet			
A kemény télről.....	264		
NEGYEDIK KÖNYV.....	265		
Szerencsésen kezdődik a negyedik könyv.....	267		
Első fejezet			
Klotild királynő halála.....	267		
Második fejezet			
Chlothar király meg akarja fosztani az egyházakat jövedelmeik			
egyharmadától.....	267		
Harmadik fejezet			
Chlothar feleségeiről és lányairól.....	268		
Negyedik fejezet			
Bretagne grófjai.....	269		
Ötödik fejezet			
Szent Gallus püspök.....	270		
Hatodik fejezet			
Cato presbiter.....	271		

Hetedik fejezet		Huszonötödik fejezet	
Cautinus püspöksége.....	271	Gontran feleségei	288
Nyolcadik fejezet		Huszonhatodik fejezet	
A hispánok királyairól.....	272	Charibert feleségei	288
Kilencedik fejezet		Huszonhetedik fejezet	
Theudebald halála.....	273	Sigibert elveszi Brunchildét.....	290
Tizedik fejezet		Huszonnyolcadik fejezet	
A szászok lázadása	274	Chilperich feleségei	291
Tizenegyedik fejezet		Huszonkilencedik fejezet	
Catót a király parancsára a tours-iak püspöküknek kérik.....	274	Sigibert második háborúja a hunok ellen.....	292
Tizenkettedik fejezet		Harmincadik fejezet	
Anastasius presbiterről.....	275	Sigibert király parancsára a clermont-iak	
Tizenharmadik fejezet		Arles elfoglalására indulnak.....	292
Chramnus kevélysége és gonoszsága, Cautinus és Firminus	277	Harmincegyedik fejezet	
Tizennegyedik fejezet		Tauredunum váráról és egyéb csodajelekről	294
Chlothar ismét a szászok ellen vonul	278	Harminckettedik fejezet	
Tizenötödik fejezet		Iulianus szerzetesről	296
Szent Eufronius püspöksége.....	279	Harmincharmadik fejezet	
Tizenhatodik fejezet		Sunniulfus apátról.....	296
Chramnus cinkosai és gaztettei, valamint arról,		Harmincnegyedik fejezet	
hogyan érkezett meg Dijonba	280	Egy bordeaux-i szerzetesről.....	297
Tizenhetedik fejezet		Harmincötödik fejezet	
Chramnus átáll Childebert oldalára.....	282	A clermont-i Avitus püspökségéről.....	298
Tizennyolcadik fejezet		Harminchatodik fejezet	
Austrapius hercegről	283	A lyoni Szent Nicetius püspökről	299
Tizenkilencedik fejezet		Harminchetedik fejezet	
Szent Medárd püspök halála	284	Szent Friardus remetéről.....	301
Huszdik fejezet		Harmincnyolcadik fejezet	
Childebert halála és Chramnus pusztulása	284	A hispánok királyairól.....	302
Huszonegyedik fejezet		Harminckilencedik fejezet	
Chlotar király halála.....	286	A clermont-i Palladius haláláról	302
Huszonkettedik fejezet		Negyvenedik fejezet	
Királyságának felosztása fiai között.....	286	Iustinus uralkodásáról.....	303
Huszonharmadik fejezet		Negyvenegyedik fejezet	
Sigibert a hunok ellen vonul, Chilperich pedig feldúlja városait	287	Alboin és a longobardok elfoglalják Itáliát.....	305
Huszonnegyedik fejezet		Negyvenkettedik fejezet	
Celsus patrícius	287	Mummolus csatározása a longobardokkal	305

Negyvenharmadik fejezet	
Marseille archidiakónusáról.....	307
Negyvennegyedik fejezet	
A longobardok és Mummolus.....	308
Negyvenötödik fejezet	
Mummolus Tours-ba jön.....	309
Negyvenhatodik fejezet	
Andarchius halála.....	310
Negyvenhetedik fejezet	
Theudebert városokat dúl fel.....	311
Negyvennyolcadik fejezet	
Latta kolostora.....	312
Negyvenkilencedik fejezet	
Sigibert Párizsba megy.....	313
Ötvenedik fejezet	
Chilperich szövetséget köt Gonthrannal.	
Fia, Theudebert halála.....	314
Ötvenegyedik fejezet	
Sigibert király halála.....	315
ÖTÖDIK KÖNYV.....	317
Kezdődik az ötödik könyv	
Előszó.....	319
Első fejezet	
Az ifjabb Hildebert királysága és anyja.....	320
Második fejezet	
Merovech feleségül veszi Brunchildét.....	321
Harmadik fejezet	
Háború Chilperichkel, Rauching gonoszsága.....	321
Negyedik fejezet	
Roccolenus Tours-ba jön.....	323
Ötödik fejezet	
Langres püspökei.....	324
Hatodik fejezet	
A bourges-i Leonast archidiakónus.....	327
Hetedik fejezet	
Senoch remetéről.....	328

Nyolcadik fejezet	
Szent Germanus, Párizs püspöke.....	329
Kilencedik fejezet	
Caluppa remetéről.....	329
Tizedik fejezet	
Patroclus remetéről.....	330
Tizenegyedik fejezet	
Az Avitus püspök által megtérített zsidókról.....	330
Tizenkettedik fejezet	
Brachio apátról.....	332
Tizenharmadik fejezet	
Mummolus feldúlja Limoges-t.....	332
Tizennegyedik fejezet	
Merovech tonzúrárt kap, és a Szent Márton bazilikába menekül.....	332
Tizenötödik fejezet	
A szász-szvéb háború.....	337
Tizenhatodik fejezet	
Macliavus halála.....	337
Tizenhetedik fejezet	
A húsvét időpontja. Chinon egyháza. Gonthran király megöletti Macliavus fiait, elveszíti sajátjait és szövetkezik Childeberttel.....	338
Tizennyolcadik fejezet	
Praetextatus püspök. Merovech halála.....	339
Tizenkilencedik fejezet	
Tiberius adományai.....	345
Huszadik fejezet	
Salonius és Sagittarius püspökökről.....	347
Huszonegyedik fejezet	
A breton Winnoch.....	349
Huszonkettedik fejezet	
Sámsonnak, Chilperich fiának halála.....	350
Huszonharmadik fejezet	
Csodajelek.....	350
Huszonnegyedik fejezet	
Gonthran Boso elviszi leányait a Szent Hilarius bazilikából, Chilperich feldúlja Poitiers-t.....	351

Huszonötödik fejezet	
Dacco és Dracolenus haláláról.....	351
Huszonhatodik fejezet	
A hadsereg Bretagne-ba vonul.....	352
Huszonhetedik fejezet	
Salonius és Sagittarius elűzése.....	353
Huszonnyolcadik fejezet	
Chilperich adóösszeírásai.....	354
Huszonkilencedik fejezet	
A bretonok pusztítása.....	354
Harmincadik fejezet	
Tiberius uralkodása.....	355
Harmincegyedik fejezet	
A bretonok kelepcei.....	356
Harminckettedik fejezet	
Egy asszony megszenteltelenti a Szent Dénes-bazilikát.....	356
Harmincharmadik fejezet	
Csodajelekről.....	357
Harmincnegyedik fejezet	
Vérhasjárvány. Chilperich fiainak halála.....	358
Harmincötödik fejezet	
Austrigild királyné.....	360
Harminchatodik fejezet	
Heraclius püspök és Nanthinus gróf.....	360
Harminchetedik fejezet	
Márton galíciai püspökről.....	362
Harmincnyolcadik fejezet	
A keresztények üldözése Hispániában.....	362
Harminckilencedik fejezet	
Clodovech halála.....	364
Negyvenedik fejezet	
Elafius és Eunius püspökök.....	366
Negyvenegyedik fejezet	
A galíciai követekről és a csodajelekről.....	366
Negyvenkettedik fejezet	
Maurilius, Cahors püspöke.....	367

Negyvenharmadik fejezet	
Hitvita egy eretnekkal.....	368
Negyvennegyedik fejezet	
Chilperich irományairól.....	371
Negyvenötödik fejezet	
Agricola püspök halála.....	372
Negyvenhatodik fejezet	
Dalmatius püspök halála.....	372
Negyvenhetedik fejezet	
Eunomius grófsága.....	373
Negyvennyolcadik fejezet	
Leudast aljassága.....	374
Negyvenkilencedik fejezet	
Ellenünk elkövetett csalárdsága, majd megaláztatása.....	376
Ötvenedik fejezet	
Szent Salvius jövendölése Chilperichről.....	380
HATODIK KÖNYV.....	383
Kezdődik a hatodik könyv, amelyet Childebert király uralkodásának hatodik évében kezdtem el.....	385
Első fejezet	
Childebert átáll Chilperichhez. Mummolus menekülése.....	385
Második fejezet	
Chilperich követei visszatérnek Keletről.....	385
Harmadik fejezetg	
Childebert követei Chilperichhez.....	386
Negyedik fejezet	
Hogyan menekült el Lupus Childebert királyságából.....	387
Ötödik fejezet	
Hitvita egy zsidóval.....	388
Hatodik fejezet	
Szent Hospicius, a befalazott szerzetes önmegtartózkodása és csodatettei.....	390
Hetedik fejezet	
Ferreolus, Uzès püspökének halála.....	394
Nyolcadik fejezet	
Az Angoulême-ben élő befalazott szerzetes.....	394

Kilencedik fejezet		Huszonhetedik fejezet	
Domnulos, Le Mans püspöke	396	Chilperich király bevonul Párizsba	411
Tizedik fejezet		Huszonnyolcadik fejezet	
Betörés a Szent Márton-bazilikába.....	397	Marcus referendarius	411
Tizenegyedik fejezet		Huszonkilencedik fejezet	
Theodorus püspök és Dinamius	397	A poitiers-i kolostor szerzetesnői	412
Tizenkettedik fejezet		Harmincadik fejezet	
A hadsereget mozgósítják Bourges ellen	400	Tiberius császár halála	413
Tizenharmadik fejezet		Harmincegyedik fejezet	
A meggyilkolt tours-i polgárokról, Lupusról és Ambrosiusról.....	400	Chilperich király sok gazzette, amiket saját maga és az ő parancsára mások fivére városaiban elkövettek.....	414
Tizennegyedik fejezet		Harminckettedik fejezet	
Csodajelekről.....	401	Leudast halála.....	416
Tizenötödik fejezet		Harmincharmadik fejezet	
Felix püspök halála	402	Sáskák, járványok és csodajelek.....	418
Tizenhatodik fejezet		Harmincnyolcadik fejezet	
Pappolenus visszaszerzi menyasszonyát	403	Chilperich fiának halála, akit Theodorichnek hívott	418
Tizenhetedik fejezet		Harmincötödik fejezet	
A Chilperich király által megtérített zsidókról	403	Mummolus prefektus halála és a meggyilkolt asszonyok.....	419
Tizennyolcadik fejezet		Harminchatodik fejezet	
Chilperich király követői visszatérnek Hispániából.....	404	Aetherius püspök.....	420
Tizenkilencedik fejezet		Harminchettedik fejezet	
Chilperich király emberei az Orge folyónál	405	Lupentius javols-i apát megölése	423
Huszdik fejezet		Harmincnyolcadik fejezet	
Chrodinus herceg halála.....	406	Theodosius püspök halála és utóda.....	424
Huszonegyedik fejezet		Harminckilencedik fejezet	
Csodajelek.....	406	Remigius püspök halála és utóda	424
Huszonkettedik fejezet		Negyvenedik fejezet	
Catherius püspök.....	407	Hitvitánk egy eretnekkel.....	425
Huszonharmadik fejezet		Negyvenegyedik fejezet	
Chilperich királynak fia születik.....	408	Chilperich király kincseivel Cambrai-ba megy	428
Huszonnegyedik fejezet		Negyvenkettedik fejezet	
Ismét a Theodorus püspököt ért családságról és Gundovaldról	408	Childebert Itáliába vonul.....	428
Huszonötödik fejezet		Negyvenharmadik fejezet	
Csodajelek.....	409	A galíciai királyokról	429
Huszonhatodik fejezet		Negyvennegyedik fejezet	
Gonthran és Mummolus.....	410	Különböző csodajelek	430

Negyvenötödik fejezet			
Rigunthénak, Chilperich lányának eljegyzése	430		
Negyvenhatodik fejezet			
Chilperich király meggyilkolása	432		
HETEDIK KÖNYV	435		
Kezdődik a hetedik könyv.....	437		
Első fejezet			
Szent Salvius püspök halála.....	437		
Második fejezet			
Chartres és Orléans viszállya.....	440		
Harmadik fejezet			
Az Avus nemzetségből származó Vidast halála	441		
Negyedik fejezet			
Fredegund a templomba menekül, kincstárát Childebert			
veszi magához.....	441		
Ötödik fejezet			
Gonthran király Párizsba megy	442		
Hatodik fejezet			
Gonthran hatalma alá veti az egykor Charibert alá			
tartozó királyságot.....	442		
Hetedik fejezet			
Childebert követei Fredegundot keresik	443		
Nyolcadik fejezet			
A király kéri a népet, hogy ne öljék meg,			
ahogyan fivéreit	444		
Kilencedik fejezet			
Desiderius feltartóztatja és kifosztja Rigunthét	445		
Tizedik fejezet			
Gundovaldot királlyá választják. Rigunthéról,			
Chilperich lányáról.....	445		
Tizenegyedik fejezet			
Csodajelek.....	446		
Tizenkettedik fejezet			
A tours-i megye felgyújtása és Szent Márton csodája.....	447		
Tizenharmadik fejezet			
Poitiers városának felgyújtása és kifosztása.....	447		
Tizennegyedik fejezet			
Childebert király Gonthran királyhoz küldi követeit	448		
Tizenötödik fejezet			
Fredegund gonoszsága.....	450		
Tizenhatodik fejezet			
Praetextatus püspök visszatérése	451		
Tizenhetedik fejezet			
Promotus püspök.....	451		
Tizennyolcadik fejezet			
Arról, hogy a királynak azt mondták: vigyázzon,			
nehogy megöljék	452		
Tizenkilencedik fejezet			
A királyné parancsot kap, hogy egy birtokra távozzon	452		
Huszadik fejezet			
A királynő elküld valakit, hogy megölje Brunchildét	452		
Huszonegyedik fejezet			
Eberulf menekülése és rabsága	453		
Huszonkettedik fejezet			
Eberulf gonoszsága.....	454		
Huszonharmadik fejezet			
A kíséretével együtt megölt zsidó	456		
Huszonnegyedik fejezet			
Poitiers felprédálása.....	457		
Huszoötödik fejezet			
Marileifus kifosztása.....	457		
Huszonhatodik fejezet			
Gundovald körbejárja a városokat	458		
Huszonhetedik fejezet			
Magnulf püspök sérelme.....	458		
Huszonnyolcadik fejezet			
A hadsereg előrehaladása	459		
Huszonkilencedik fejezet			
Eberulf halála	460		
Harmincadik fejezet			
Gundovald követei.....	462		
Harmincegyedik fejezet			
Szent Sergius vértanú ereklyéi.....	462		

Harmincketedik fejezet	
Gundovald újabb követői.....	464
Harmincharmadik fejezet	
Childebert meglátogatja nagybátyját, Gonthrant.....	465
Harmincnegyedik fejezet	
Gundovald Comminge-ba megy	466
Harmincötödik fejezet	
Az ageni Szent Vince-bazilika kirablása	467
Harminchatodik fejezet	
Gundovald beszéde a sereghez	468
Harminchetedik fejezet	
A város ostroma.....	469
Harmincnyolcadik fejezet	
Gundovald halála.....	470
Harminckilencedik fejezet	
Sagittarius püspöknek és Mummolusnak halála	472
Negyvenedik fejezet	
Mummolus kincsei.....	473
Negyvenegyedik fejezet	
Az óriás	474
Negyvenkettedik fejezet	
Szent Márton csodatette	474
Negyvenharmadik fejezet	
Desiderius és Waddo.....	475
Negyvennegyedik fejezet	
A jósnő.....	475
Negyvenötödik fejezet	
Az idei év éhínsége	476
Negyvenhatodik fejezet	
Kristóf halála	476
Negyvenhetedik fejezet	
A tours-i polgárháború.....	477
NYOLCADIK KÖNYV	479
Krisztus nevében kezdődik a nyolcadik könyv	481
Első fejezet	
Gonthran király orléans-i bevonulásáról.....	481

Második fejezet	
Megvendégeli a színe előtt megjelenő püspököket	482
Harmadik fejezet	
A kántorokról. Mummolus ezüstje.....	483
Negyedik fejezet	
Childebert király dicsérete	484
Ötödik fejezet	
Gonthran király és saját magam látomása Chilperich királyról.....	485
Hatodik fejezet	
Azokról, akikért közben jártunk nála	485
Hetedik fejezet	
Palladius püspök misézik.....	486
Nyolcadik fejezet	
Csodajelek.....	487
Kilencedik fejezet	
Chilperich fiáért tett esküről	487
Tizedik fejezet	
Merovechnek és Chlodovechnek holtteste	488
Tizenegyedik fejezet	
Az ajtónállók és Boantus halála	488
Tizenkettedik fejezet	
Theodorus püspök. Ratharius balsorsa.....	489
Tizenharmadik fejezet	
Gonthran követséget küld Childeberthez	490
Tizennegyedik fejezet	
A folyón való átkelés veszélye	491
Tizenötödik fejezet	
Vulfilaicus diakónus megtérése.....	492
Tizenhatodik fejezet	
Elbeszélése Szent Márton csodáiról	494
Tizenhetedik fejezet	
Csodajelek.....	496
Tizennyolcadik fejezet	
Childebert Itáliába küldi seregét. A kinevezett és elmozdított hercegek és grófok.....	496
Tizenkilencedik fejezet	
Dagulf apát halála	498

Huszadik fejezet	
A mâconi zsinat eseményei	498
Huszonegyedik fejezet	
A beslingeni egyezmény és a megszentelt sír	499
Huszonkettedik fejezet	
A püspökök és Wandelenus halála	500
Huszonharmadik fejezet	
Árvizek.....	501
Huszonnegyedik fejezet	
Tengeri szigetek.....	502
Huszonötödik fejezet	
Egy szigetről, ahol vér jelent meg	502
Huszonhatodik fejezet	
Berulf hercegről	502
Huszonhetedik fejezet	
Desiderius a királyhoz megy	503
Huszonnyolcadik fejezet	
Hermenigild és Ingund. A titokban Fredegundhoz küldött hispániai követekről	503
Huszonkilencedik fejezet	
Fredegund merénylőt küld, hogy ölje meg Childebertet.....	504
Harmincadik fejezet	
A hadsereg Septimaniába vonul	505
Harmincegyedik fejezet	
Praetextatus püspök meggyilkolása	508
Harminckettedik fejezet	
Domnolának, Nectarius feleségének halála	511
Harmincharmadik fejezet	
A Párizsban kitört tűzvész	511
Harmincnegyedik fejezet	
A megkísértett remetéről.....	513
Harmincötödik fejezet	
A hispániai követekről	514
Harminchatodik fejezet	
Magdovald halála.....	514
Harminchetedik fejezet	
Childebertnek fia születik.....	515

Harmincnyolcadik fejezet	
A hispániai Galliára rontanak.....	515
Harminckilencedik fejezet	
Püspökök haláláról	515
Negyvenedik fejezet	
A tours-i Pelagius.....	516
Negyvenegyedik fejezet	
Praetextatus püspök gyilkosai.....	517
Negyvenkettedik fejezet	
Beppolenus herceg lesz	518
Negyvenharmadik fejezet	
Nicetius beiktatják Provence kormányzójának. Antestius tettei	519
Negyvennegyedik fejezet	
Egy Gontran elleni merénylő.....	520
Negyvenötödik fejezet	
Desiderius herceg halála	521
Negyvenhatodik fejezet	
Leuwigild király halála.....	521
KILENCEDIK KÖNYV.....	523
Krisztus nevében kezdődik a kilencedik könyv Childebert király uralkodásának 12. évében (587)	525
Első fejezet	
Reccared és követői.....	525
Második fejezet	
Szent Radegund halála.....	526
Harmadik fejezet	
A Gontran királyhoz érkező késes ember	526
Negyedik fejezet	
Childebertnek másik fia születik	527
Ötödik fejezet	
Csodajelek.....	527
Hatodik fejezet	
Szélhámósok és hamis próféták	527
Hetedik fejezet	
Ennodius herceg elmozdítása. A baszkokról	530

Nyolcadik fejezet		Huszonhatodik fejezet	
Gonthran Boso kihallgatása	531	Ingoberga királyné halála	553
Kilencedik fejezet		Huszonhetedik fejezet	
Rauching halála.....	532	Amalo halála	553
Tizedik fejezet		Huszonnyolcadik fejezet	
Gonthran Boso halála	534	A Brunchilde királynő által küldött ékszerek	554
Tizenegyedik fejezet		Huszonkilencedik fejezet	
A királyok találkozója	535	A longobardok békét kérnek Childebert királytól	555
Tizenkettedik fejezet		Harmincadik fejezet	
Ursio és Berthefred halála	536	Poitiers és Tours adószedői.....	556
Tizenharmadik fejezet		Harmincegyedik fejezet	
Baddo követségbe megy, de feltartóztatják, végül elengedik.		Gonthran sereget küld Septimaniába.....	557
Vérhasjárvány	537	Harminckettedik fejezet	
Tizennegyedik fejezet		Viszály Childebert és Gonthran között.....	558
Egidius püspök és Lupus herceg kibékülése.....	538	Harmincharmadik fejezet	
Tizenötödik fejezet		Ingitrude apáca Childebert elé járul, és bevádolja saját lányát	558
Reccared megtérése	539	Harmincnyolcadik fejezet	
Tizenhatodik fejezet		Fredegund veszekedése lányával.....	560
Követsége királyainkhoz	540	Harmincötödik fejezet	
Tizenhetedik fejezet		Waddo halála.....	561
Az idei év szűkössége	541	Harminchatodik fejezet	
Tizennyolcadik fejezet		Childebert király a szászokhoz küldi fiát, Theudebertet	562
A bretonokról és Namatius püspök haláláról.....	541	Harminchetedik fejezet	
Tizenkilencedik fejezet		Droctegisil püspökről.....	563
A tours-i Sicharius haláláról.....	542	Harmincnyolcadik fejezet	
Husadik fejezet		Brunchilde ellenlbasairól	563
Gonthran király elé járulunk követként a béke megőrzése végett.....	543	Harminckilencedik fejezet	
Huszonegyedik fejezet		A poitiers-i kolostorban kitört botrányról, amelyet	
A király jószágáról és bőkezűségéről.....	549	Chrodichilde és Basina szított	565
Huszonkettedik fejezet		Negyvenedik fejezet	
A Marseille városában kitörő járványról	550	A botrány csirájáról	568
Huszonharmadik fejezet		Negyvenegyedik fejezet	
Agerich püspök halála és utóda	551	Vérrontás a Szent Hilarius-bazilikában	571
Huszonnegyedik fejezet		Negyvenkettedik fejezet	
Fronimius püspöksége	551	A levél szövege, amelyet Szent Radegund a püspököknek küldött	573
Huszonötödik fejezet		Negyvenharmadik fejezet	
Childebert serege Itáliába vonul	552	Theutharius presbiter megérkezik, hogy lecsillapítsa a viszályt	577

Negyvennegyedik fejezet		Tizenhatodik fejezet	
Az idei év viharairól	577	A Chrodichilde és Basina ellen hozott ítélet	605
TIZEDIK KÖNYV	579	Tizenhetedik fejezet	
Krisztus nevében kezdődnek a tizedik könyv fejezetei	581	Kiközösítésük	609
Első fejezet		Tizennyolcadik fejezet	
A római Gergely pápáról	581	A Childebert királyhoz küldött merénylők	609
Második fejezet		Tizenkilencedik fejezet	
Gripo követ visszatér Mauricius császártól	584	Egidius reimsi püspök elűzése	610
Harmadik fejezet		Huszdik fejezet	
Childebert király serege Itáliába vonul	586	A korábban említett szerzetesnők, akiket visszafogadtak ezen a zsinaton .	613
Negyedik fejezet		Huszonegyedik fejezet	
Mauricius császár a követek gyilkosait		Waddo fiainak halála.....	613
Galliába küldi.....	588	Huszonkettedik fejezet	
Ötödik fejezet		A szász Chulderich halála.....	614
Chuppa betör Tours területére.....	589	Huszonharmadik fejezet	
Hatodik fejezet		Csodajelek. A húsvét idejének bizonytalansága.....	614
A clermont-i rabok.....	589	Huszonnegyedik fejezet	
Hetedik fejezet		Antiochia pusztulása	615
Childebert király engedélyezi a clermont-i klerikusoknak,		Huszonötödik fejezet	
hogy ne fizessenek adót	590	Egy ember halála, aki Krisztusnak mondta magát	617
Nyolcadik fejezet		Huszonhatodik fejezet	
Eulalius és felesége, Tetrada	590	Ragnemodus és Sulpicius püspökök halála.....	618
Kilencedik fejezet		Huszonhetedik fejezet	
Gonthran király serege Bretagne ellen vonul.....	592	A Fredegund elleni merénylőkről.....	619
Tizedik fejezet		Huszonnyolcadik fejezet	
Kincstárnokának, Chundónak halála	594	Fia, Chlothar megkeresztelése	619
Tizenegyedik fejezet		Huszonkilencedik fejezet	
Az ifjabb Chlothar betegsége.....	595	Szent Aridius limages-i apát megtéréséről, csodatetteiről	
Tizenkettedik fejezet		és haláláról.....	621
Berthegund elvetemültsége	595	Harmincadik fejezet	
Tizenharmadik fejezet		Az idei év viharairól	623
Hitvita a feltámadásról	596	Harmincegyedik fejezet	
Tizennegyedik		Tours püspökeinek felsorolása	624
Theodulf diakónus halála	601		
Tizenötödik fejezet		Rövidítésjegyzék	633
A poitiers-i kolostorban kitört lázadásról	602	Mellékletek	635
		Személy-és tulajdonnevek jegyzéke	639
		Földrajzi nevek.....	667